

27. 01. Český jazyk

Milí šestáci,

dnes nás čeká opět četba pověsti. Tentokrát to bude pověst o Přemyslovi. Vaším úkolem bude přečíst si následující úryvek a poté mi napsat zprávu do chatu na MS Teams o tom, kdo to byl Přemysl a co jste se o něm dozvěděli.

Přeji vám příjemnou četbu.

Hlubiny země byly ještě zamčeny a nikdo na ně neuhodil, aby vydaly poklady rud a vzácného kovu.

Všude jará síla a bohatství. Země, dobrá svou hojností a plodností, čekala jen na dělný lid, jenž by užil hojných darů jejích.

I přišel a nezdělanou zdělal; zvelebil ji těžkou, lopotnou prací a svatou ji učinil tím potem svým a krví svou, kterou pak vylil v přemnohých bojích, háje prací svou dobyté země i svého jazyka.

Z mateřských končin slovanských přišel sem lid, naši předkové, se svým vůdcem Čechem.

Aj, počneme o nich tu pověst.

O PŘEMYSLOVI

Bylo za první jeseně v slunečný tichý den. Libušin kůň šel bystře, určitým krokem; nikdo z mužů ho nevedl, ni slovem neřídil. Šel jistě tak, jako by krácel ke svému chlévu, až mužové žasli, až víry došlo domnění, tou cestou kůň že po prvé nejde, že kněžna jízdou příšernou často tu jezdila za večerního soumraku a zase než zapěly kury, že se vracela do svého dvora.

Ani krok nevybočil bělouš z cesty. Nic ho nesvedlo z jeho dráhy. Nejednou minul i stádo koní se pasoucích; jich veselý řehot ho vítal a vábil. Než bělouš krácel dál, ni vpravo ni vlevo zraků neobraceje. Když pak v širém poli zasedli pod planou hruškou nebo ve slabém stínu rudokmenné sosny, aby si odpočinuli, kůň kněžnin, tiše postáv, sám první zase vykročil na další cestu.

Tak přejeli hory a pláně, až třetího dne ráno se blížili k dědině mezi stráněmi, kraj úzkého dolu, jímž řeka tekla. Když už dojízděli, vběhl jim jakýs chlapec v oustrety. Toho se zeptali pravíce:

„Ej, dobrý chlapečku, to-li jsou Stadici? A je-li v nich muž jménem Přemysl?“

„Jsou, to jsou Stadici,“ řeklo jim pachole. „A tam hle Přemysl v poli voly pohání.“

Spatřili opodál muže vysoké postavy, an v lýčených střevících za pluhem statně krácel a pobízel ostnem spřežení strakatých volů. Jeden z nich měl hlavu bílou, druhý byl od čela po hřbetě bílý a měl zadní nohy též jako sních. I jeli k oráči širokou mezí, a když se mu přiblížili, zastavil se kněžnin kůň, pak se vráz vzbo-

čil, vzepjal, radostí řehtaje. A pak se zas na přední spustil, sehнул hlavu před mladým oráčem, jenž zarazil pluh a zastavil voly.

Vladykové vzali s bělouše knížecí roucho: sukni dlouhou, vzácnou kožešinou lemovanou, drahý a krásný plášť i převlaky, přistoupili k Přemyslovi a nízko se mu klaníce, pozdravili ho.

„Muži blažený, kníže nám bohy souzený, buď zdráv a vítěj! Pusť voly, roucho změň, na kůň se rač posadit a s námi jeti. Kněžna Libuše a všechen národ Čechův ti vzkazují, abys s námi přijel a přijal vládu tobě a tvým potomkům souzenou. Zvoliliť jsme tebe za svého soudce, ochránce a knížete.

Přemysl mlčky poslouchal, mlčky pak zabodl do země otku, kterou měl v ruce, a pustil voly. Jho jim snímaje, pravil: „Jděte, odkud jste přišli.“

Jen to vyřkl, a již se vznesli a zmizeli oba mžikem. Pod dědinou zanikli ve velké skále, jež se jim otevřela a hned zase zavřela, že nebylo po nich ani stopy.

K poslům pak Přemysl takto promluvil:

„Žel, že jste tak ráno přišli. Kdybych byl mohl tuto roli doorat, byla by po všecky časy hojnost chleba. Ale že jste si pospíšili a mně mé dílo přerušili, vězte, že bude v zemi často bývati hlad.“

Zatím jako by země dala suchému ostnu vráz mízu a život. Počalť lískový prut pučeti jako na jaře v keři, a hned také tři odnože vyhnal, tři ratolesti, na nichž se zelenalo svěží listí i mladé ořechy.

Poslové žasli, vidouce ten div divoucí. Než Přemysl jich prosil, aby podle něho ke stolu usedli, a vzal je na snídani. Obrátilť pluh a vzav z meze lýčenou kabeli, vyložil z ní pecen a sýr na jasnou radlici na slunci se svítící.

„Toť ten železný stůl, o kterém Libuše mluvila!“ Tak si každý z vladyků v duchu připomněl a žasl. Jak s Přemyslem kol pluhu snídali a z jeho džbánu pili, uschly dvě ratolesti na lísce a hned opadly; třetí však rostla kvapem a bujně do výše i na šíř. Z toho až bázeň hosti pojala. Ukazovali si ten div a ptali se Přemysla, čeho to znamená, že dvě z těch haluzí zhynuly a jenom jedna zůstala.

„Toť vám povím,“ Přemysl vece. „Vězte, že z mého pokolení začnou mnozí panovati, ale toliko jediný pán a vladař ostane.“

Pak se ho poslové ptali, proč ne na mezi, ale na železe jí.

„Proto jím na železném stole,“ odvětil zvolený kníže, „abyste věděli, že rod můj bude železný u vládě. Železo však u vážnosti mějte! Jím v čas pokoje role orejte, v čas zlý se jím proti nepříteli chraňte! Dokud Čechové budou míti takový stůl, nepřátele své přemohou. Když pak cizozemci ten stůl jim odejmou, Čechové pozбудou své svobody!“

Tak pověděv vstal a šel s posly do dědiny rozžehnat se se svým rodem, nyní tak poctěným a povzneseným. Oděn pak v knížecí roucho s blýsknavým pasem, obut obuví knížecí vsedl na bělouše, jenž pod ním opět vesele zařehťal. Když pak cestou se vladykové Přemysla ptali, proč vzal s sebou kabelu a střevíce z lipového lýčí, odpověděl:

„Na to jsem je dal vám a dám na věky uschovat*), aby moji potomci věděli, odkud pošli, aby živi byli v bázni a lidí sobě svěřených netiskli z hrdosti, poněvadž jsme si všichni rovni.“

Když pak cestu dokonali a již již přicházeli k Vyšehradu, vyšla jim Libuše vstříc v stříbrolesklé čelence, se vzácnými korály jantaru a chalcedonu na bílém hrdle. Šla v bělostné říze, krásná a vznešená, a radostné pohnutí zářilo jí z očí, které již z daleka vyhlížely Přemysla na bělouši v čele poselstva. S kněžnou šly její dívky, šli dvořané a nejpřednější ze všech rodů, kteří tu jako všechen valný sněm čekali na poselstvo a nového knížete.

I zaradovali se všichni, jak ho zhlédli, sličného, statného muže. Nejvíce mladá kněžna, jež vídala ženicha na Budči. Nyní si podali pravice a blažení vešli do hradu; s nimi všechen národ u velikém veselí, a za jáсотu všech posazen Přemysl na kamenný stolec knížecí. I slavili nového knížete i sňatek jeho s Libuší. Slavili jej v podhradí i nahoře na hradě. Tam dvořané a hosté zasedli ke stolům ve veliké síni na prostorném dvoře a hodovali.

Kosmas kronikář svědčí, že lýčené střevíce Přemyslovy „chovají se na Vyšehradě v komoře knížecí až podnes a na věčné časy“. Když bývala knížata na Vyšehradě nastolována, ukazovány jim a lidu Přemyslovy střevíce z lýčí. Tak se také dalo i pak o korunovacích králů, až o korunovací Václava I. opominut ten obyčej z jeho vůle. Střevíce samy zachovaly se na Vyšehradě až do 15. století, až do husitských válek.

Jedli hojná jídla a pili hojně medoviny, pili a pěli nebo naslouchali pěvcům, jak hráli na struny a zpívali staré zpěvy o hrdinech a bojích zašlých dob. Slavili volbu, slavili sňatek za dne, slavili jej dlouho do noci za svitů ohňů a smolnic. A když ohně pohasly a nad lesy se již zardívalo ranní zoře, ještě zvučel Vyšehrad, ještě zvučelo podhradí hlučným veselím, a ranní vítr nesl jeho ohlas za řeku ke tmavým lesům stopeným v bělavé mlze.

Potomci rodu Stadiců žili v Stadicích až do času krále Václava I., jenž prý styděl se za svůj selský původ, tak Dalimil vypravuje, dal „rod svůj ze Stadic vyhnati a ves tu Němcům dáti“. Ještě po dnešní den zachovala se ve vsi, kdysi zplna německé, česká jména: role nad polem Přemyslovým slula „popluží“ a vodě vinicí tekoucí „potok“ říkali. V Stadicích byl od nepaměti svobodný dvůr, majetek královský. Jan Lucemburský jej zastavil, Karel IV. pak zachoval z něho sobě a budoucím králům českým tak zvané Přemyslovo pole a nařídil, aby majetníci Stadic odváděli každého roku i o korunovaci ke dvoru královskému do Prahy ořechy z ořeší Přemyslova. Pole Přemyslovo neboli „Královské“ prostírá se na jihozápad od Stadic při cestě Trmicko-Hliňanské. Ještě počátkem osmnáctého století leželo ladem. Domnívali se lid, že osení na něm nebylo požehnáno. Nyní tu stojí pomník, r. 1841 hrabětem Ervínem Nosticem zbudovaný. Na pomníku čte se nápis:

**ZDE OD PLUHU PŘEMYSL K WÉWODSTWJ POVOLÁN.
WZDĚLANÝ MDCCCXLI.**

K němu r. 1945, po počestění vsi Stadic, vtesán byl i nápis:

**VLÁDA VRÁTILA SE DO RUKOU TVÝCH,
Ó LIDE ČESKÝ 1945.**

Pomník ten se vypíná na místě, kde někdy se zelenalo Přemyslovo ořeší. Bývalo dřevěným plotem ohrazeno. Na tom ořeší rostly velké ořechy, z nichž prý žádný nebyl ani prázdný, ani červivý. Asi před padesáti roky keř uschl, ale odnože z něho dařily se na zahrádce jednoho mlýna při řece Bílině. Povodeň však r. 1845 tu zahrádku zničila a také lískový keř. Východně od Stadic ukazuje se skála, v níž prý Přemyslovi volí zmizeli. Za řekou pak asi tři sta kroků severně ode vsi je pod vysokými lipami tak zvaná Přemyslova, neboli „Královská“ studánka.